

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 28.11.2008
KOM(2008) 774 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

Euroopan kilpailukykyraportista 2008

[SEC(2008)2853]

1. JOHDANTO

EU kohtaa nyt muutoksessa olevan kansainvälisen todellisuuden. Rahoitusmarkkinoiden tämänhetkinen vakava kriisi on alkanut heijastua myös reaalitalouden puolelle. Poliittiset päättäjät kaikkialla maailmassa yrittävät palauttaa luottamuksen rahoitusjärjestelmää kohtaan. Vuonna 2008 muutoksia taloudessa ovat aiheuttaneet kulutushyödykkeiden, elintarvikkeiden ja energian epävakaat hinnat sekä dollarin heikkeneminen euroon nähden. Nämä muutokset korostavat sitä, miten tärkeää Euroopan on vahvistaa kykyään sopeutua ulkoisiin iskuihin kehittämällä tietopohjaista taloutta ja vauhdittamalla kilpailukykyä sitoutuen jatkossakin kasvu- ja työllisyysstrategian tavoitteisiin. Euroopan kilpailukyky on keskeisellä sijalla komission vuosittaisen kilpailukykyraportin analyysissa. Raportin pääpaino on EU:n tuottavuuden kasvussa viime aikoina tapahtuneissa muutoksissa, sillä pitkällä aikavälillä tuottavuuden kasvu on kilpailuvuon keskeinen vauhdittaja. Lisäksi Euroopan kilpailukykyraportissa 2008¹ eritellään erilaisia kilpailukykyyn vaikuttavia tekijöitä, kuten kaupan avoimuutta ja suoria ulkomaisia investointeja, yritysten sosiaalista vastuuta sekä EU:n taannoista kestävästä teollisuuspolitiikkaa koskevaa ehdotusta. Tämän vuoden raportissa tarkastellaan yksityiskohtaisesti myös taloutemme tärkeimmän sektorin eli pienten ja keski suurten yritysten kilpailukykyä.

Vuoden 2008 kilpailukykyraportista käy ilmi Euroopan talouden tuottavuuden ja elintason jatkuva kohentuminen Yhdysvaltoihin verrattuna, vaikka vuonna 2007 bruttokansantuotteen (BKT) taso henkeä kohti olikin yhä noin kolmanneksen Yhdysvaltain tasoa alhaisempi. Sekä makro- että sektoritasolla kokonaistuottavuus on merkittävä Yhdysvaltain ja EU:n välistä eroa selittävä tekijä. Innovaatioiden, parempien institutionaalisten ympäristöjen, yritysten toimintaolosuhteiden, johtamiskäytäntöjen ja tietotekniikan saatavuuden kaltaiset tekijät selittävät Yhdysvaltojen EU-maihin verrattuna korkeampaa kokonaistuottavuutta. EU:n sisäiset tuottavuuserot ovat vähenemässä, uudet jäsenvaltiot kurovat etumatkaa umpeen, ja eräät EU:n vauraimmista jäsenvaltioista menestyvät Yhdysvaltoja paremmin.

2. KILPAILUKYVYN YLEINEN TASO

Euroopan talouden kasvu jatkui vuonna 2007

EU:n talouden kasvu jatkui vahvana vuonna 2007, vaikka hidastumista oli havaittavissa erityisesti viimeisen neljänneksen aikana (EU:n reaali bruttokansantuote kasvoi 2,6 %). Voimakasta taloudellista kasvua tuki työllisyyden vahva kasvuvauhti, joka oli noin 1,7 %. Työn tuottavuuden kasvu, joka on tyypillisesti suhdannevetoisempaa kuin työllisyyden kasvu, heikentyi hieman ja oli 1,3 % vuonna 2007 (1,5 % vuonna 2006).

Henkeä kohti laskettujen tulojen määrässä (eli henkeä kohti lasketun bruttokansantuotteen määrässä) EU on yhä jäljessä Yhdysvalloista (EU-27 = 100, Yhdysvallat = 154,3). Pitkään jatkuneen eron syyt vaihtelevat jäsenvaltioiden välillä, mutta osaksi sen aiheuttaa ero henkeä kohti laskettujen työtuntien määrässä. Joidenkin EU:n jäsenvaltioiden (Belgia, Ranska ja Alankomaat) tapauksessa työtuntien vähäisempi määrä riittää yksinään selittämään eron, sillä niissä työn tuottavuus tuntia kohden on suurempi kuin Yhdysvalloissa. Uusissa jäsenvaltioissa henkeä kohti lasketun bruttokansantuotteen matalampi taso johtuu pääasiassa alhaisesta työn tuottavuudesta.

¹ Euroopan kilpailukykyraportti 2008 KOM(2008)...

Taulukko 1: Työn reaalituottavuuden kasvu työssä olevaa henkilöä kohti sekä vuoden 2007 bruttokansantuotteen taso työssä olevaa henkilöä kohti (thk), bruttokansantuote työtuntia kohti (ttk) ja bruttokansantuote henkeä kohti (hk)

	Työn tuottavuuden keskimääräinen vuosikasvu työssä olevaa henkilöä kohti			BKT thk 2007 (EU-27=100)	BKT ttk 2007 (EU-25=100) (*)	BKT hk 2007 (EU-27=100)
	1996–2001	2001–2006	2007			
Itävalta	1,6	1,4	1,4	120,4	107,9	127,7
Belgia	1,3	1,4	1,1	131,2	133,8	118,9
Bulgaria	2,4	3,3	3,3	35,6	34,6	37,9
Kypros	2,6	0,2	1,1	84,7	73,9	91,6
Tšekki	2,0	4,1	4,6	73,1	59,7	81,0
Tanska	1,4	1,7	0,0	107,1	112,3	124,0
Viro	8,5	6,9	6,6	67,5	54,2	71,4
Suomi	2,2	2,0	2,1	113,4	107,1	118,3
Ranska	1,2	1,2	0,8	123,6	129,4	110,6
Saksa	2,0	1,6	1,0	106,6	119,3	114,0
Kreikka	3,1	2,5	2,7	105,4	77,9	98,2
Unkari	3,2	4,0	1,5	74,8	60,3	64,1
Irlanti	3,2	2,2	1,6	135,4	115,9	145,9
Italia	0,9	0,0	0,5	108,0	94,9	101,3
Latvia	6,0	6,7	6,6	53,6	45,3	57,9
Liettua	7,2	5,9	6,7	60,2	51,5	59,8
Luxemburg	1,5	1,6	0,2	182,3	180,8	279,2
Malta	2,6	1,1	1,1	90,1	85,0	77,1
Alankomaat	1,4	1,6	1,1	113,1	130,4	131,2
Puola	5,5	3,6	1,9	61,4	49,7	54,4
Portugali	1,8	0,6	1,7	68,4	62,2	73,6
Romania	0,9	6,9	4,7	40,5	ei tietoja	40,2
Slovakia	3,8	5,0	8,1	76,6	69,1	68,3
Slovenia	4,0	3,6	3,3	85,7	79,3	90,1
Espanja	0,2	0,5	0,8	102,5	99,6	104,1
Ruotsi	1,8	3,0	0,5	113,0	112,2	123,6
Yhdistynyt kuningaskunta	1,9	1,6	2,3	110,8	107,4	117,8
EU-25	1,7	1,4	1,3	103,9	100,0	100,0
EU-27	1,7	1,4	1,3	100,0	ei tietoja	ei tietoja
Yhdysvallat	1,8	2,1	1,0	142,0	128,4	154,3

Huomaus: Bruttokansantuotteen suhteellinen taso työssä olevaa henkilöä kohti, työtuntia kohti ja henkeä kohti on laskettu ostovoimanormien perusteella.

(*) Romanian ja EU-27:n osalta tietoja ei ole saatavilla, ja Yhdysvaltojen luku on vuodelta 2006.

Lähde: Euroopan komission talouden ja rahoituksen pääosaston AMECO-tietokanta, kesäkuu 2008.

EU:n sisäiset tuottavuuserot ovat vähenemässä

Vuonna 2007 (kuten myös vuonna 2006) 27 jäsenvaltion EU:n tuottavuuden kasvu oli nopeampaa kuin Yhdysvaltojen, mikä on myönteistä kehitystä. EU-27:n tuottavuustaso on kuitenkin huomattavasti Yhdysvaltoja matalampi, sillä Yhdysvalloissa yksi työssä oleva henkilö kasvattaa bruttokansantuotetta keskimäärin 42 % enemmän kuin vastaava EU:ssa työssä oleva henkilö. Työtuntia kohti laskettuna tuottavuusero on kuitenkin vähäisempi (28 % vuonna 2006; Yhdysvaltain tietoja vuodelta 2007 ei ole vielä saatavilla). EU:n sisäiset erot ovat yhä merkittäviä. Välittömästi kommunismiaikaa seuranneiden vuosien erittäin alhaiselta tuottavuuden tasolta ponnistaneet uudet jäsenvaltiot kurovat välimatkaa umpeen, sillä niissä työn tuottavuuden kasvu on yleensä nopeampaa. EU-jäsenyyden myötä uudet jäsenvaltiot voivat hyötyä edistyneen tekniikan käyttöönotosta sekä paremmasta organisoinnista ja johtamisesta.

Laatikko: Kasvu ja tuottavuus – käsitteiden selitykset

Taloudellinen kasvu voidaan jakaa työllisyyden kasvuun ja työn tuottavuuden kasvuun. Työllisyyden kasvu saattaa olla seurausta maan väestön kasvusta (ns. demografinen tekijä) tai työmarkkinoiden parantuneesta toiminnasta (mm. työllisyystason, työttömyystason ja tehtyjen työtuntien määrän suhteen; tätä kutsutaan työmarkkinatekijäksi).

Vaikka henkeä kohden lasketut tulot kasvavat, hyvinvoinnin taso ei välttämättä kasva. Jos korkea tulotaso saavutetaan työvoiman muihin maihin verrattuna tehokkaalla hyödyntämisellä, tämä tarkoittaa työntekijää kohden lasketun vapaa-ajan vähenemistä, mitä täytyy pitää hyvinvoinnin heikkenemisenä silloin kun vapaa-aikaa arvostetaan. Tästä syystä työn tuottavuus työtuntia kohden ilmaisee tehokkuutta suoremmin kuin työn tuottavuus työssä olevaa henkilöä kohden, koska työntekijää kohden laskettujen työtuntien määrä vaihtelee eri maiden välillä.

Edellistä täydentävä tuottavuuden indikaattori on kokonaistuottavuus. Kokonaistuottavuudella viitataan tuotantoa ja tuotantopanosten yhteismäärää yhdistäviin tekijöihin. Toisin sanoen tuotannon muutokset saattavat johtua tuotantopanosten (kuten pääoman tai työvoiman) muutoksista, mutta myös muiden seikkojen muuttumisesta. Jälkimmäinen tekijä, selittämätön jäännös, heijastaa kokonaistuottavuuden muutosta. Kyseessä on se osa tuotannon kasvusta, jonka saavat aikaan lisääntyneen tuotantopanosten (kuten pääoman) käytön sijasta aineettomat tekijät, kuten tekninen kehitys tai organisatoriset innovaatiot. Kokonaistuottavuuden kasvun kannalta tärkeimpiä toimia ovat ne, jotka on suunniteltu vauhdittamaan tekniikan kehitystä, organisatorisia muutoksia, työvoiman liikkuvuutta, T&K-investointien kasvua, tieto- ja viestintätekniikan käyttöä, kilpailua sekä hyödykemarkkinoiden uudistuksia. Nämä toimet sijoittuvat Lissabonin strategian mikrotaloudellisen osion ytimeen, joten Lissabonin strategian katsotaan voivan vauhdittaa huomattavasti kokonaistuottavuutta.

Rakenteellinen työn tuottavuuden kasvu on EU:ssa alhaisempaa kuin Yhdysvalloissa

Jaksolla 1995–2006 viidentoista jäsenvaltion EU:n reaalisien BKT:n keskimääräinen vuosittainen kasvuvauhti oli noin 0,8 % alhaisempi kuin Yhdysvalloissa. Makrotaloudellista kasvua kuvaava laskelma paljastaa EU-15:n vahvuudet ja heikkoudet kyseisen jakson aikana (ks. liite):

- **EU:n vahvuudet:** Työmarkkinoille osallistumisessa EU-15:ssa on tapahtunut suhteellista edistystä Yhdysvaltoihin verrattuna. EU-15:ssa myös työvoiman peruskoulutus on parantunut enemmän².
- **EU:n heikkouksia:** EU-15:n alhaisempi kasvunopeus johtui pääasiassa **vähemmän suotuisasta demografisesta kehityksestä sekä työn tuottavuuden alhaisemmasta kasvusta**. Viimeksi mainittua aiheuttivat pääasiassa alisuoriutunut kokonaistuottavuuskehitys sekä vähäisemmässä määrin pääomaintensiteetin vähäisempi kasvu.

Työn tuottavuuden sekä erityisesti kokonaistuottavuuden hitaampi kasvu saattaa liittyä EU:n innovaatiokyvyn matalampaan tasoon, sillä se on pitkällä aikavälillä tuottavuuden keskeinen

² Tuloksia tulisi tulkita varoen, koska saatavilla olevat tiedot eivät ole kaikilta osin yhtenäisiä, ja Yhdysvaltain osalta tietoja työvoiman koulutustasosta on saatavilla vasta vuodesta 2001 lähtien.

vauhdittaja. Vaikka innovaatiokyvyn mittarit osoittavat, että EU on kuromassa umpeen välimatkaansa Yhdysvaltoihin, vaikuttaa lähentymisvauhti hidastuneen.

Eri sektorit osallistuvat EU:n työn tuottavuuden kasvuun vaihtelevassa määrin

Suuri osa vuotuisesta työn tuottavuuden kasvunopeudesta koko kansantaloudessa jaksolla 1995–2005 (1,6 %)³ on verrattain harvojen sektoreiden ansiota. Ellei oteta huomioon markkinattomia sektoreita, kuusi parasta kasvun edistäjää (yhteensä 49:stä) eli maatalous, vähittäiskauppa, tukkukauppa, posti ja televiestintä, maaliikenne sekä rahoituksen välitys, vastaavat yhdessä puolesta työn tuottavuuden kasvusta tällä jaksolla. Tämä johtuu näiden alojen keskimääräistä paremmasta tuottavuuden kasvusta ja suhteellisen suuresta kansantalouden osuudesta. Yllättävää kyllä, EU:n menestys näillä sektoreilla on Yhdysvaltoihin verrattuna vaihtelevaa, sillä puolella sektoreista (posti ja televiestintä, maaliikenne ja rahoituksen välitys) EU:n työn tuottavuuden kasvu on nopeampaa. Samalla Yhdysvallat kuitenkin menestyy enimmäkseen EU:ta paremmin vähittäiskaupan alalla.

3. KILPAILUKYVYN VAUHDITTAJAT

3.1. Kaupan avoimuus ja kilpailukyky

Kaupan ja suorien ulkomaisten sijoitusten avoimuus hyödyntää taloutta. Avoimien talouksien korkeammasta vauraudesta ja tuottavuudesta suljettuihin verrattuna on olemassa suuret määrät kokemusperäistä todistusaineistoa: makrotaloudelliset tutkimukset osoittavat, että kun kaupan osuus BKT:stä kasvaa yhden prosenttiyksikön, kasvattaa se tulotasoa 0,9:stä kolmeen prosenttiyksikköön. Sektorikohtaisesta näkökulmasta kaupan avoimuuden aste (sekä viennin avoimuuden että tuonnin osuuden kannalta) ja työn tuottavuuden kasvu ovat merkittävällä tavalla keskenään positiivisesti verrannolliset.

Vientiyrietykset ovat tuottavampia kuin vientiin osallistumattomat

Kauppaa harjoittavat yritykset ovat huomattavasti muita yrityksiä tuottavampia. Yritystason tietoon pohjautuvat tiedot osoittavat, että työn tuottavuuteen perustuva ”vientilisä” (eli vientiä harjoittavien yritysten tuloksen paremmuus) vaihtelee EU:ssa 3–10 % välillä. Viennin aiheuttamaa tuottavuuden kohentumista selitetään kahdella hypoteesilla: itsevalintahypoteesilla, jonka mukaan vientimarkkinoille valikoituvat tuottavimmat yritykset, sekä luonnollisemmalla tuntuvalle viennin kautta tapahtuvan oppimisen hypoteesilla, jonka mukaan vientiin osallistuminen lisää yritysten tuottavuutta. Nämä kaksi hypoteesia eivät sulje toisiaan pois. Monet tuottavat yritykset saattavat valikoitua harjoittamaan vientiä, mutta kun yritys on tullut mukaan vientimarkkinoille, tuottavuuden kasvu saattaa saada tästä uuden sysäyksen. Viennin kautta tapahtuvan oppimisen aikaansaamaa yritystason tuottavuuden kasvua tukeva kokemusperäinen aineisto on kuitenkin ristiriitaisempaa kuin se aineisto, jonka mukaan vain tuottavimmat yritykset valikoituisivat vientiin. Vaikka viennin vaikutukset yritystason tuottavuuteen eivät ole yksiselitteisiä, on sillä kiistämättömän selkeä myönteinen vaikutus kokonaistuottavuuteen. Samankaltaisia tuloksia on havaittavissa myös tuontiin osallistuvien yritysten osalta – joiden tuottavuus on korkeampi kuin tuontiin osallistumattomien – sekä suoria ulkomaisia sijoituksia tekevien tai vastaanottavien yritysten osalta – joiden tuottavuus on korkeampi kuin vientiin tai tuontiin osallistuvien. Kun otetaan

³ Tuottavuuden kasvunopeus (työtuntia kohti) koko kansantaloudessa lasketaan sektorikohtaisten kasvunopeuksien painotettuna keskiarvona, jossa painotus vastaa sektoreiden osuutta työtuntien kokonaismäärästä. Näin saatu kasvunopeus ei välttämättä vastaa muissa lähteissä esitettyjä arvoja. Tiedot on saatu tutkimustietokanta EUKLEMSista (www.euklems.net).

huomioon vientiin, tuontiin ja suoriin ulkomaisiin sijoituksiin liittyvä tuottavuuden kasvu, sopivat markkinoiden kansainväliseen avautumiseen tähtäävät toimet sekä avoimet kotimarkkinat hyvin kuvioon.

Sisämarkkinoiden korvaamaton tehtävä

Avoimuudesta johtuvassa EU-maiden tuottavuuden lisäyksessä merkityksellisin rooli on ollut sisämarkkinoilla. EU:n sisäistä kauppaa tarkasteleva viimeaikainen tutkimus vahvistaa sisämarkkinoiden tärkeän osuuden tuottavuuden kasvussa: keskimääräisen tuottavuuden arvioitaisiin vähentyvän 13 %, jos EU:n sisäinen kahdenvälinen kauppa jäisi pois. Lisäksi arvioidaan, että tuottavuus voisi kasvaa 2 %, jos EU:n sisäisiä kaupan kustannuksia supistettaisiin vielä 5 %. Nämä tulokset korostavat yhtenäismarkkinoiden ja yhteisvaluutan sekä rajavalvonnan poistamisen merkitystä EU:n sisäiselle liiketoiminnan harjoittamiselle sekä kiinnittävät huomiota sisämarkkinoiden toimintaa tehostavien uusien toimenpiteiden sisältämiin taloudellisiin mahdollisuuksiin.

Kehittyneillä sisämarkkinoilla on tärkeä tehtävä myös siksi, että niiden ansiosta Eurooppa voi olla johtavassa asemassa asetettaessa vertailukohtia tai yhtenäistettäessä sääntöjä maailmanlaajuisella tasolla. Aiemmin kaupan kustannusten laskua on vauhdittanut kuljetuskustannusten ja tullimaksujen aleneminen. Tästä syystä painopisteen muutos niin sanottuihin pehmeisiin eli yleensä tullien ulkopuolisiin esteisiin yhdistettyihin kaupan kustannuksiin voisi hyödyntää pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joita tämänkaltaiset esteet erityisesti haittaavat.

Tullien ulkopuolisten esteiden merkitys

Kehittyneissä maissa kaupan kustannukset (jotka koostuvat kuljetuskustannuksista, tulli-, valuutta- ja tiedonantokuluista ja muista rajanylityskustannuksista sekä vähittäis- ja tukkukaupan jakelukustannuksista) saattavat vastata yhteensä jopa 170 %:n arvotullia. EU:ssa toimivien yritysten mielestä tuontitulleja ja -maksuja ja muita perinteisiä päätöksentekoon perustuvia kaupan rajoituksia merkittävämpiä ovat kuitenkin tullien ulkopuoliset esteet sekä tiedonpuute (esimerkiksi puutteet vientimarkkinoita koskevassa osaamisessa)⁴. Lisäksi EU:ssa toimivat yritykset katsovat sisämarkkinapolitiikan auttavan liiketoiminnan harjoittamista ulkomailla yhteisvaluutan, yhteisten EU:n ulkorajojen tullimenettelyjen sekä yhteismarkkinoita koskevan lainsäädännön (mm. yhtenäistettyjen teknisten normien) kautta⁵.

EU:n ulkoista kilpailukykyä koskevien toimintalinjojen tulisi siis osaltaan vähentää rajanylityksestä aiheutuvia kustannuksia. Kolmansien maiden tiedonantokulut sekä tullien ulkopuoliset esteet ovat merkittäviä kaupan haittoja. **Tässä tapauksessa paikallaan ovat toimintalinjat, joiden kohteena on integraation syventäminen kolmansien maiden kanssa. Suositeltavimpia tapoja ovat sellaisen politiikan toteuttaminen, jolla tähdätään tuotteiden ja palvelujen kauppaan ja suoriin ulkomaisiin investointeihin liittyvien rajanylityksestä aiheutuvien esteiden poistamiseen, sekä kansainväliseen sääntelyyn liittyvän yhteistyön vahvistaminen.** Tällaisella politiikalla voidaan vähentää säännösten epäyhtenäisyyttä ja tullien ulkopuolisia esteitä sekä yhdenmukaistaa tullikäytäntöjä.

⁴ Vaikka nämä tulokset pitävät yleisesti paikkansa kaikilla analyysissa huomioon otetuilla laajoilla toimintasektoreilla, yksittäisten sektorien ja maiden tapauksessa tuontitullien katsotaan kuitenkin olevan ulkomaille vientiä harjoittavien eurooppalaisten yritysten kannalta merkittäviä kaupan esteitä.

⁵ Tieto perustuu arvioihin, jotka on esitetty tutkimuksessa ”Observatory of European SMEs”, Flash Eurobarometer Series nro 196.

Transatlanttisen talousneuvoston sekä eräiden Aasian maiden kanssa solmittujen alueellisten ja kahdenvälisten syvälle ulottuvien vapaakauppasopimusten tavoitteena on tällainen ratkaisu. Erityisesti sellaisten Aasian maiden tapauksessa, joissa teollis- ja tekijänoikeuksia suojaavat järjestelmät ovat heikkoja, EU:n tulisi pyrkiä edistämään innovaatioiden tehokkaampaa suojelua.

3.2. Pienten ja keskisuurten yritysten kasvun merkitys talouden suorituskyvylle ja kilpailukyvyllle

Pienet ja keskisuuret yritykset sekä yrittäjyys saavat yhä useammin tunnustusta EU:n taloudellisen suorituskyvyn pääasiallisina vauhdittajina, sillä ne saavat aikaan rakenteellisia muutoksia, innovaatioita ja työllisyyden kasvua. Pienten ja keskisuurten yritysten kasvupotentiaalin tukeminen on yksi eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan Small Business Act -aloitteen ensisijaisista tavoitteista. Tämä aloite on keskeinen osa EU:n kasvu- ja työllisyysstrategiaa⁶.

Yritysrakenteen ja tuottavuuden dynamiikan vaikutus; EU:n ja Yhdysvaltain väliset erot

Sektori- ja maakohtaisten tietojen avulla voidaan osoittaa, että vaikka pienten ja keskisuurten yritysten suuri määrä ei sinänsä takaa voimakasta työn tuottavuutta tai lisäarvon kasvua, voi tällaisen tilanteen aikaansaama yrittäjähenkkinen ilmapiiri osaltaan synnyttää kyseisellä sektorilla tai kyseisessä maassa sellaista yritysmaailman dynaamisuutta ja kasvuhakuisten yritysten kehittymistä, johon työn tuottavuus, työllisyys ja lisäarvon kasvu myönteisellä tavalla liittyvät.

Yleisemmällä tasolla on olemassa näyttöä siitä, että sekä markkinoille tulo että niiltä poistuminen vaikuttavat osaltaan tuottavuuden yleiseen kasvuun. Näiden vaikutusten vertailu Atlantin molemmin puolin osoittaa, että markkinoille tulon vaikutus tuottavuuden yhteenlaskettuun kasvuun on Euroopassa keskimäärin hieman korkeampi, mutta markkinoilta poistumisen vaikutus on täällä huomattavasti alhaisempi kuin Yhdysvalloissa.

EU:n ja Yhdysvaltojen välinen vertailu paljastaa myös merkittäviä eroavuuksia yritysrakenteissa ja yritysmaailman dynamiikassa. Tärkeimmät erot ovat seuraavat: i) Yhdysvalloissa menestyvät uudet yritykset laajentavat toimintaansa nopeammin kuin EU:ssa; ii) Yhdysvalloissa markkinoille tulevat yritykset ovat pienempiä ja niiden tuottavuustasoissa on enemmän hajontaa kuin Euroopassa; iii) Yhdysvalloissa tuottavuudeltaan paremmilla yrityksillä on voimakkaampi taipumus kasvattaa markkinaosuuttaan muutaman vuoden kuluttua kuin EU:ssa. Tämän seurauksena amerikkalaiset yritykset ovat keskimäärin suurempia kuin eurooppalaiset, ja yhdysvaltalaisten yritysten kokojakauma osoittaa, että siellä mikroyritysten (1–9 työntekijää) osuus yrityksistä ja työllisyydestä on merkittävästi pienempi. Markkinoille tulevien ja niiltä poistuvien sekä elinkelpoisten yritysten osuudet ovat EU-maissa ja Yhdysvalloissa suurelta osin vertailukelpoiset. Tosin joissakin lähteissä mainitaan, että markkinoille tulevien yritysten osuus on poistujien osuutta yhtenäisempi, ja EU:ssa markkinoilta poistuvien yritysten osuus on yleensä pienempi kuin Yhdysvalloissa. Yhdessä nämä tulokset viittaavat siihen, että markkinaympäristö Yhdysvalloissa on kilpailukykyisempi ja suosii markkinakokeiluja enemmän. On myös osoitettu, että Yhdysvaltoihin verrattuna EU:n yritysmaailman suurin ongelma ovat kasvun esteet.

⁶ Komission tiedonanto ”Pienet ensin – Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite (Small Business Act)” (KOM(2008) 394).

EU:n kaikissa maissa ja jokaisella talouden sektorilla on nopeasti kasvavia yrityksiä

Työllistyminen vastaperustettuihin yrityksiin on elintärkeää työllisyyden kokonaiskasvun kannalta. Sen merkitys on vähintään yhtä suuri kuin olemassa olevien (nopeasti kasvavien) yritysten vaikutus työpaikkojen kokonaismäärään. Toisin kuin yleensä uskotaan, viimeaikaisten tutkimustulosten perusteella nopeasti kasvavia yrityksiä on jokaisella taloudellisen toiminnan sektorilla ja kaikissa maissa. **Kasvuyrityksiä eivät ole pelkästään, eivätkä edes ensisijaisesti, huipputeknologian yritykset. Niille tyypillistä on voimakas yrittäjäys ja kyky hyödyntää markkinoilla olevia mahdollisuuksia.** Tutkimuksista käy kuitenkin myös ilmi, että EU:n menestys korkean teknologian aloilla on suhteellisen heikkoa. T&K-toimintaan voimakkaasti panostavat yritykset - joita kutsutaan usein uuteen teknologiaan perustuviksi yrityksiksi (NTBF) – kehittyivät ja kasvoivat nopeasti ja niistä tuli merkittäviä taloudellisia toimijoita paljon useammin Yhdysvalloissa kuin Euroopassa. Tämä kehitys auttaa Yhdysvaltojen taloutta suuntautumaan Eurooppaa helpommin uusille lupaaville ja joustavimmille aloille.

On osoitettu, että teknisen kehityksen etulinjan tuntumassa olevissa teollisuusmaissa yrityksiä kannustetaan innovaatiotoimintaan voimakkaammin, kun muissa maissa noudatetaan yleensä etumatkan umpeen kuromisen strategiaa, joka perustuu kasvua tukeviin investointeihin. Viidentoista jäsenvaltion EU:ssa nopean kasvun yrityksiä luonnehtii keskimääräistä parempi innovatiivisuus, kun uusissa jäsenvaltioissa innovaatiotoimintaan tehdyt sijoitukset ja siitä saatava tuotto ovat lähempänä keskiarvoa.

4. EU:N TÄRKEIDEN TOIMINTALINJOJEN VAIKUTUS KILPAILUKYKYYN

4.1. Kestävä teollisuuspolitiikka

Säilyttääkseen Euroopan kilpailukyvyn yhä haastavammassa kansainvälisessä ympäristössä ja edistääkseen ympäristötavoitteita ekologisen jalanjäljen rajoittamisen avulla EU suosii hiilidioksidia vähän tuottavaan ja resursseja tehokkaasti käyttävään talouteen tähtäävää kehitystä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Euroopan komissio on ehdottanut useita yhteisön laajuisia toimenpiteitä, muun muassa tammikuussa 2008 kolmatta energian sisämarkkinapakettia sekä ilmasto- ja energiapakettia⁷, jotka ovat parhaillaan neuvoston ja parlamentin käsiteltävinä. Komission tavoitteena on EU:n kasvihuonekaasupäästöjen huomattava vähennys (kansainvälisen tilanteen mukaan 20 tai 30 % vuoden 1990 tasoon verrattuna) ja uusiutuvan energian osuuden kasvu 20 %:iin EU:n kokonaisenergiankulutuksesta vuoteen 2020 mennessä ilman, että EU:n kilpailukyky vaarantuu.

Muutos kohti vähemmän hiilidioksidia tuottavaa taloutta tarkoittaa todellista potentiaalia ympäristöä säästävien tuotteiden kasvaville markkinoille. Se luo myös mahdollisuuksia tämän sektorin kilpailukyvyille kansainvälisillä markkinoilla. Euroopan teollisuus on jo saavuttanut huomattavaa edistystä energia- ja resurssitehokkuuden kohentamisessaan, ja teollisuuden avainaloilla se on johtoasemassa⁸. Ympäristöä säästävien tuotteiden ja tekniikoiden markkinoille pääsyn tiellä on silti yhä esteitä. Eräs näistä esteistä on seurausta siitä, etteivät

⁷ KOM(2008) 30 lopullinen, KOM(2008) 13 lopullinen, KOM(2008) 16 lopullinen, KOM(2008) 17 lopullinen, KOM(2008) 18 lopullinen ja KOM(2008) 19 lopullinen.

⁸ Eräs esimerkki tästä on tuulivoima, jossa EU-yritysten osuus maailmanmarkkinoista on 60 %. Toinen esimerkki on aurinkoenergia.

kuluttajat monessa tapauksessa ole tietoisia tällaisten tuotteiden olemassaolosta, tai siitä, että he vierastavat alkuvaiheessa niiden korkeampia hintoja, vaikka pitkällä aikavälillä saavutettavissa olisi huomattavaa säästöä.

Tutkimustulosten mukaan energiaa ja resursseja tehokkaasti käyttävien tuotteiden ja tekniikoiden parempi markkinoille pääsy tuo mukanaan mahdollisia erittäin merkittäviä hyötyjä sekä kansantaloudelle että ympäristölle. Näiden mahdollisuuksien hyödyntämiseksi komissio on äskettäin hyväksynyt kestävän kulutuksen ja tuotannon ja kestävän teollisuuspolitiikan toimintaohjelman, joka luo yhtenäiset, kokonaisvaltaiset ja dynaamiset puitteet hyödykkeiden energia- ja ympäristösuorituskyvyn parantamiseksi⁹. Ehdotettujen puitteiden tavoitteena on tuotteiden koko elinkaaren mittainen yleisten ympäristöominaisuuksien parantaminen ja parempien tuotteiden ja tekniikoiden kysynnän edistäminen ja kannustaminen. Lisäksi yhtenäisemmällä ja yksinkertaistetuilla tuotemerkinnöillä halutaan auttaa kuluttajia tekemään parempia valintoja. Puitteiden pitäisi osaltaan edistää EU:n kilpailukyvyn vahvistamista.

4.2. Yritysten sosiaalinen vastuu

Lissabonin strategian uudelleenkäynnistämisen yhteydessä vuonna 2005 komissio totesi, että yritysten sosiaalista vastuuta¹⁰ korostavat toimintatavat ”voivat olla avainasemassa kestävän kehityksen edistämisessä samalla, kun ne vahvistavat Euroopan innovaatiokykyä ja kilpailukykyä”¹¹. Yritysten sosiaalisen vastuun tärkeyttä ei voi yliarvioida varsinkaan nyt, kun olemme tämänhetkisestä finanssikriisistä saaneet oppia huomaamaan sosiaalisen vastuunsa tuntevien yrittäjien ja pääjohtajien välttämättömyyden yhteiskuntamme hyvinvoinnille.

Yritysten sosiaalisella vastuulla on myönteinen vaikutus yritysten kilpailukykyyn

Katsaus yritysten sosiaalisen vastuun vaikutuksista kuuteen eri kilpailukykyä yritystasolla määrittävään tekijään – kustannusrakenteeseen, henkilöstöön, asiakkaan näkökulmaan, innovaatioihin, riskien ja maineen hallintaan sekä taloudelliseen suorituskykyyn – osoittaa, että yritysten sosiaalisella vastuulla voi olla myönteinen vaikutus kilpailukykyyn. Voimakkaimmin tätä myönteistä vaikutusta on nähtävissä henkilöstössä, riskien ja maineen hallinnassa sekä innovaatioissa. Yksittäisen yrityksen maine sosiaalisen vastuun kantajana on entistä merkittävämpi tekijä, kun on kyse yrityksen mahdollisuudesta rekrytoida työvoimaa erittäin kilpailluilla työmarkkinoilla.

Tutkimusten mukaan yrityksen sosiaalinen vastuu ja henkilöstöhallinnan tuottama kilpailukyky korreloivat merkittävällä tavalla keskenään, vaikka joidenkin yritysten tapauksessa sosiaalisen vastuun aiheuttamat lisäkustannukset ovat alussa hyötyjä suuremmat. Sosiaalinen vastuu on monelle yritykselle olennainen osa riskien ja maineen hallintaa, ja sen merkitys kasvaa, kun yritykset joutuvat entistä enemmän julkisen tarkastelun kohteeksi. Sosiaaliseen vastuuseen liittyvien tekijöiden, kuten läpinäkyvyyden, ihmisoikeuksien ja jakeluketjun vaatimusten huomioon ottaminen riskienhallinnan näkökulmasta on saanut eräät yritykset huomaamaan uusia sosiaalisen vastuun mukanaan tuomia myönteisiä vaikutuksia.

⁹ KOM(2008) 397.

¹⁰ Yritysten sosiaalinen vastuu tarkoittaa sitä, että yritykset vapaaehtoisesti omaksuvat yhteiskunnalliset ja ympäristöön liittyvät kysymykset osaksi liiketoimintaansa sekä vuorovaikutustaan sidosryhmien kanssa.

¹¹ Tiedonanto kevään Eurooppa-neuvostolle: ”Kasvua ja työtä Euroopan tulevaisuuden hyväksi. Uusi alkua Lissabonin strategialle”, KOM(2005) 24.

Sosiaalisen vastuun eräät puolet, kuten työntekijöille miellyttävien työskentelyolosuhteiden luominen, saattavat vahvistaa yrityksen innovaatiokapasiteettia. Sosiaalisen vastuun ja innovaatiotoiminnan positiivista suhdetta vahvistaa se tosiseikka, että innovaatiotoiminta on lisääntyvässä määrin yhteinen ponnistus, sekä kehityssuunta, jonka mukaan liiketoiminnalle pyritään tuottamaan uutta arvoa yhteiskunnallisia ongelmia ratkaisemaan pyrkivien innovaatioiden avulla.

Yritysten sosiaalisen vastuun ja kilpailukyvyyn välinen suhde on vahvistumassa

Monet tekijät, jotka vaikuttavat yritysten taloudellisiin perusteisiin omaksua sosiaalista vastuuta, ovat itsessään dynaamisia ja vahvistumaan päin. Näitä tekijöitä ovat mm. työntekijöiden odotukset, kuluttajien valvettavuus, yksityisten ja julkisten hankintojen kehityssuunnat, innovaatioprosessien luonne sekä rahoitusmarkkinoiden sosiaalisille ja ympäristökysymyksille antama painoarvo. Yritysten sosiaalista vastuuta kohtaan tuntema kiinnostus aiheutuu entistä enemmän uuden arvon tuottamisen mahdollisuudesta eikä enää pelkästään entisen arvon varjelemisesta riskien ja maineen hallinnan avulla.

Se, kuinka vahvoja yksittäisen yrityksen taloudelliset perusteet sosiaalisen vastuun omaksumiselle ovat, riippuu kuitenkin edelleen yrityksen kilpailuasemasta. Joissakin yrityksissä kaikki lain vaatimasta tasosta yli menevä sosiaalinen ja ympäristöön liittyvä vastuunkanto saattaa aiheuttaa kilpailukykyä heikentäviä kustannuksia. Tästä huolimatta kasvava yritysten joukko yhä useammalla teollisuudenalalla näkee yritysten sosiaalisen vastuun kilpailukyvyyn sanelemana vaatimuksena. Kilpailukykyä tuottava erottava tekijä sosiaalisesta vastuusta saadaan vain silloin, kun se on osa yrityksen ydinstrategiaa. Yritykset, joissa sosiaalinen vastuu on toisarvoinen, lähinnä suhdetoiminta-asioihin rajoittuva kysymys, menettävät hyvin todennäköisesti kilpailukykyänsä parantamiseen liittyviä mahdollisuuksia.

5. POLIITTISET VAIKUTUKSET

Tämänvuotisella kilpailukykyraportilla on tärkeitä vaikutuksia politiikkaan: hyvin suunnitellut ja toteutetut toimenpiteet tietyillä aloilla, kuten kaupassa, innovaatiotoiminnassa ja yrittäjyydessä sekä energiakysymyksissä, saattavat osaltaan vahvistaa EU:n talouden kilpailukykyä.

Tämän vuoden raportin analyysi on osoittanut, että EU:n kasvu- ja työllisyysstrategian vuosien 2008–2010 jaksolle omaksutut ensisijaiset tavoitteet ja poliittiset suositukset ovat edelleen erittäin tarpeellisia. EU:n on edelleen edistettävä innovaatiotoimintaa, tieto- ja viestintätekniikan omaksumista sekä vähittäis- ja hyödykemarkkinoiden kilpailua. Jos eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevaa Small Business Act -aloitetta sovelletaan kaikilla tasoilla, se kohentaa yritys ympäristöä ja edistää yrittäjyyttä. Aloitteen avulla vahvistetaan yritysten halukkuutta ryhtyä kokeiluihin sekä parannetaan EU:n yleistä yritysilmapiiriä.

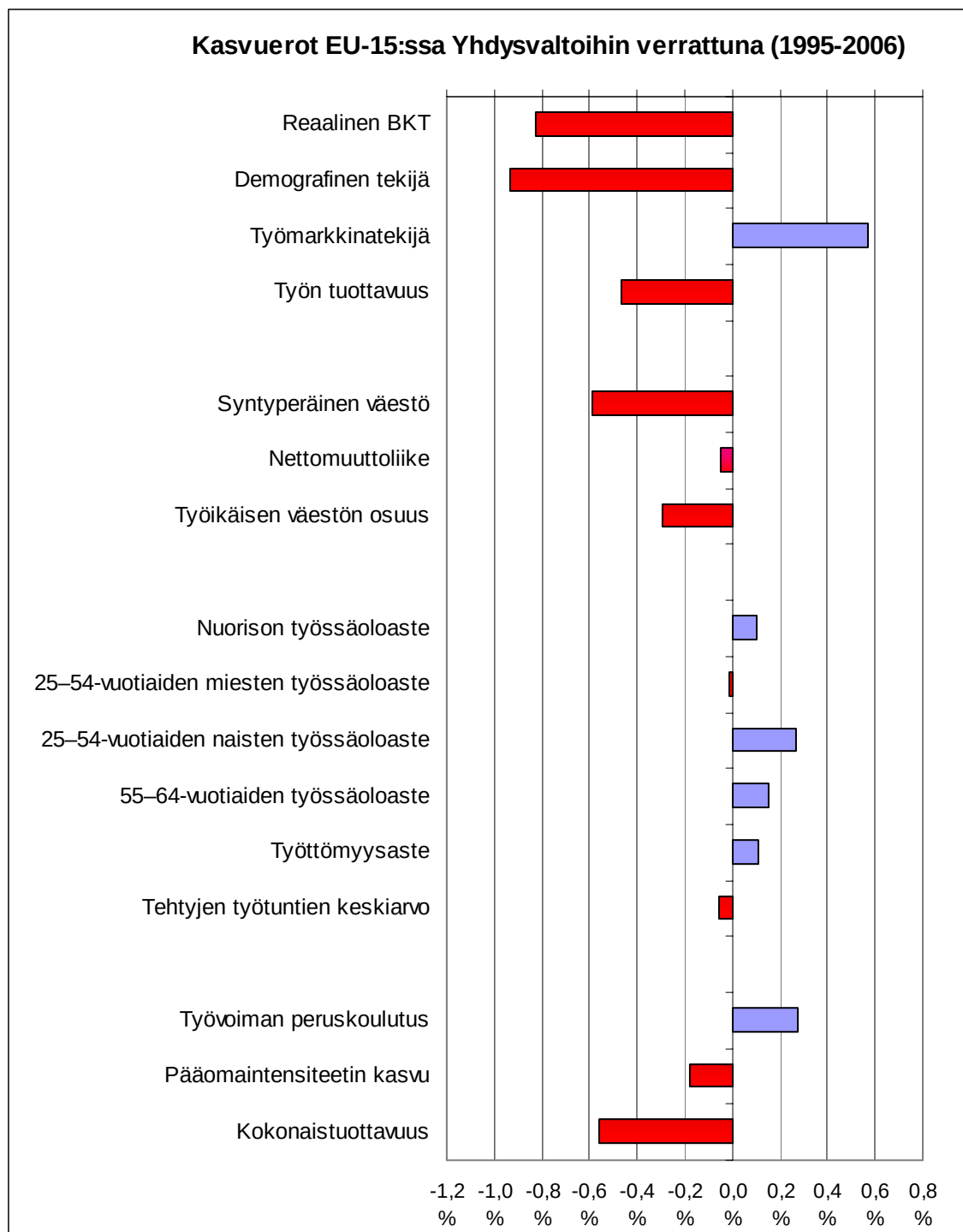
Kilpailukyvyyn ulkoisen ulottuvuuden suhteen kauppapolitiikan tulisi ottaa tavoitteekseen rajanylityksestä aiheutuvien kustannusten rajoittaminen keskittymällä erityisesti kansainväliseen sääntely-yhteistyöhön sekä tullien ulkopuolisten esteiden rajoittamista ja tullikäytäntöjä koskeviin toimenpiteisiin. Nämä toimenpiteet voivat osaltaan saada aikaan merkittävää tuottavuuden kasvua EU:n taloudessa.

Kestävän tuotannon alalla varhain aloitettu toiminta saattaa luoda aloittajan etua ja tuoda erittäin merkittäviä mahdollisia hyötyjä sekä kansantaloudelle että ympäristölle. Taannoin

hyväksytty kestävän kulutuksen ja tuotannon ja kestävän teollisuuspolitiikan toimintaohjelma on merkittävä askel kohti kilpailukykyistä, vähän hiilidioksidia tuottavaa taloutta.

Tämän vuoden kilpailukykyraportti on tuonut esiin myös positiivisen yhteyden kilpailukyvyn ja yritysten sosiaalisen vastuun välillä. Komissio jatkaa edelleen poliittisten kannustimien ja käytännön tuen antamista kaikille yritysten sosiaalisessa vastuussa mukana oleville sidosryhmille.

Liite: Kasvun jakautuminen 15 jäsenvaltion EU:ssa Yhdysvaltoihin verrattuna (1995–2006)

Lähde: Mourre, G. (2008), "What Drives Income Differentials, Underutilisation of Labour and Economic Growth in Europe? A Detailed GDP Accounting Exercise", julkaisematon käsikirjoitus, Free University of Brussels.